

Motion till riksdagen 2021/22:4665

av **Jakob Olofsgård m.fl. (L)**

med anledning av prop. 2021/22:210 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår propositionen.

Sammanfattning

Om förslagen i proposition 2021/22:210 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft skulle genomföras är risken överhängande att det kommer att bli mycket svårt att få tillstånd att etablera vindkraft i Sverige, åtminstone på land. Samtidigt skulle människors upplevda möjlighet att påverka sin närmiljö kraftigt försvagas. Liberalerna anser att det här är fel väg att gå. Det finns inget att vinna på att ignorera människors oro eller att försöka tysta kritik. Propositionen bör därför avslås, med undantag av den redaktionella ändring som föreslås i 17 kap. 3 § miljöbalken.

En kraftig expansion av den fossilfria elproduktionen

Propositionen tar som utgångspunkt att ”utvecklingsbehovet för förnybar energi är stort” (s. 14). Liberalerna instämmer i detta, samtidigt som det inte ger hela bilden. Sverige, liksom resten av världen, står på grund av klimathotet inför uppgiften att göra en total omställning av energisystemet, som dessutom måste gå mycket fort i en historisk jämförelse. De ca 85 procent av energin globalt som kommer från fossila bränslen måste ersättas av fossilfria energislag, där sol, vind och kärnkraft är de tre som kan växa i den skala som krävs för att genomföra omställningen samtidigt som energianvändningen ökar i de delar av världen där människor i dag har för dålig tillgång till energi.

Omställningen av energisystemet innebär en omfattande elektrifiering, vilket innebär att elanvändningen kommer att öka kraftigt. Allt tyder på att den i Sverige minst

kommer att behöva fördubblas på 20 år. Detta kräver en omfattande utbyggnad av elproduktionen. En del av den tillkommande elproduktionen kommer att vara vindkraft, kanske till och med en stor del. Så långt har regeringen rätt. Men regeringens utgångspunkt att expansionen av energisystemet helt och hållet måste göras med förnybara energislag är i grunden felaktig. Att försöka genomföra en fördubbling av kraftsystemet utan att bygga ny planerbar elproduktion kommer, om det ens är möjligt rent tekniskt, att leda till ett i grunden annorlunda energisystem som inte alltid förmår leverera el när och där människor behöver den.

Människor ska ha en reell möjlighet att påverka beslut om sin närmiljö

Liberalerna delar regeringens syn att tillståndsprocesser inom ett antal områden kan och bör bli både mer effektiva och rättssäkra. Vindkraften är inget undantag. Den som ansöker om att få etablera en vindkraftspark ska mötas av en förutsägbar process. Viktiga beslut ska – oavsett vilket tillstånd det gäller – fattas och meddelas den sökande så snart det är rimligt. Onödigt arbete och därmed kostnader ska undvikas både för den sökande och hos offentliga instanser.

Regeringen skriver det inte rakt ut, men det är underförstått att syftet med de lagändringar som föreslås är att göra det möjligt att bygga vindkraft på fler platser. Som tidigare nämnts anser Liberalerna att det finns en betydande potential att bygga ut vindkraften i Sverige. Samtidigt konstaterar vi att en expansion av vindkraften, precis som alla andra etableringar, behöver ske i en process där olika intressen får komma fram och vägas mot varandra.

Regeringens proposition utgår från antagandet att det lokala motstånd som hindrat olika vindkraftsprojekt i sig är ett problem som måste åtgärdas. Vi delar inte den generella uppfattningen. När människors närmiljö påverkas av stora åtgärder, såsom industrietableringar eller utbyggnad av kraftsystemet, behöver åsikter kunna komma till uttryck. Att propositionens egentliga syfte är att minska möjligheten för människor att stoppa projekten, snarare än att göra processerna mer effektiva och förutsägbara, skulle förklara resonemangen som förs och varför relevanta remisskommentarer avfärdas utan förklaring.

Liberalerna vill se en effektiv, rättssäker och förutsägbar tillståndsprocess både för vindkraften och för annan verksamhet. Vi anser också att det är viktigt att människor har en reell möjlighet att påverka sin närmiljö och andra beslut som konkret berör dem. Med en annan utgångspunkt än regeringens hade det varit möjligt att åstadkomma ett lagförslag som förbättrade tillståndsprocesserna samtidigt som de demokratiska aspekterna kunnat tillgodoses.

Som flera remissinstanser har påpekat borde synpunkter från berörda på något sätt samlas in, antingen av den sökande som en del av underlaget, eller av kommunen som en del av processen att besluta om lokaliseringsbesked. Regeringen menar att denna möjlighet skulle vara tillgodosedd genom människors möjlighet att framföra synpunkter i samrådet enligt miljöbalken men ignorerar då att det är ett uttalat syfte i propositionen att processuellt skilja frågor som rör hur mark ska användas från miljöfrågorna. De som berörs måste få yttra sig i båda typerna av frågor. För att det ska vara möjligt måste de tillåtas vara delaktiga i båda processerna.

Oavsett hur mycket vindkraft som kommer att behöva, och kunna, byggas i Sverige så behövs en effektiv och förutsägbar process som också ger de berörda en reell möjlighet att påverka.

Antalet ansökningar och kommuners rätt att ta ut avgift

Enligt propositionens förslag skulle ansökan om lokaliseringsbesked för vindkraft inte kopplas till någon avgift. Samtidigt förutser propositionen på flera ställen att varje sökande kommer att lämna in flera ansökningar med olika alternativa utformningar av vindkraftsparkerna. Då ett förhandsbesked föreslås gälla enbart den som står som sökande är det troligt att flera ansökningar kan komma in som avser samma område, vilket propositionen också pekar på. Vidare är propositionen tydlig med att det inte kommer att gå att veta om en sökande verkligen har avsikten att uppföra den vindkraft man söker lokaliseringsbesked för. Alla ansökningar måste hanteras seriöst oavsett om det verkar sannolikt att den som ansöker har avsikten att bygga.

I kombination med de mycket låga kraven på ansökans innehåll som föreslås innebär detta en risk för att kommunerna kan komma att behöva hantera väldigt många ansökningar. Det går inte heller att utesluta att personer som motsätter sig att vindkraft uppförs på en plats genomför en sorts överbelastningsattack genom att lämna in ett stort antal ansökningar till en och samma kommun. Med de krav som ställs på ansökningarna är arbetsinsatsen för att producera en ansökan minimal. Alla ansökningar måste däremot rimligen hanteras på ett likvärdigt sätt av kommunerna för att inte överklagas och därmed leda till en ännu mer arbetskrävande hantering.

Ett enkelt sätt att hantera detta hade varit att ge kommunerna rätt att ta ut en avgift för att ta betalt för det arbete man lägger ned på ansökningarna.

Det behövs sanktioner mot försenade beslut

Liberalerna ställer sig frågande till varför inga sanktioner föreslås mot de kommuner som eventuellt inte fattar sina beslut inom den tidsfrist om nio månader som föreslås. Det finns en risk för att kommuner av olika skäl kommer att missa tidsfristen. Det skulle innebära precis en sådan osäkerhet för den sökande som ändringarna i lagstiftningen sägs vara tänkta att undanröja.

Ansökan behöver innehålla uppgift om verksamhetens utsträckning i tiden

Kommunernas planering omfattar inte bara hur mark ska användas i ett geografiskt perspektiv. Det finns också ett tidsperspektiv. Mark kan användas för ett syfte under en tid för att senare användas för något annat. Således skulle det i ansökan om lokaliseringsbesked för vindkraft förutom en karta, uppgifter om vindkraftverkens antal och höjd och kontaktuppgifter till den sökande behöva ingå att den sökande redogör för hur länge marken behöver användas för vindkraftsändamål. Då miljötillstånden för vindkraft redan regelmässigt tidsbegränsas skulle en tidsbegränsning inte innebära någon

ytterligare begränsning för den sökande. Däremot skulle tidsbegränsningen sänka tröskeln för kommunen att lämna ett positivt besked.

Flera positiva besked för samma plats

Det vore med propositionens förslag fullt tänkbart att en kommun skulle utfärda flera positiva lokaliseringsbesked för en och samma plats. Det skulle leda till just sådant merarbete som propositionen sägs syfta till att få bort då flera processer skulle kunna drivas parallellt av olika sökande även i fall där det är uppenbart att bara en vindkraftspark kan byggas.

Olika besked till olika aktörer

I författningskommentaren anges att en kommun inte ska anses bunden av ett tidigare lokaliseringsbesked när en ny ansökan eventuellt inkommer. I kombination med att det inte skulle ställas några särskilda krav på hur kommunens beslut om lokaliseringsbesked ska motiveras skapar det rättssäkerhetsproblem för de sökande. En kommun skulle enligt regeringens förslag kunna meddela en sökande att en plats inte är lämplig för vindkraft för att strax därefter meddela en annan sökande ett positivt besked för en identisk ansökan. Då det skulle bryta mot likabehandlingsprincipen hade propositionen behövt innehålla ett sätt att hantera frågan.

Propositionen föreslår att kommunerna inte ska behöva ha några särskilda kriterier att utgå ifrån i sin bedömning. Som motiv för ett avslag skulle det enligt propositionens förslag räcka med att kommunen anger att man inte anser att en viss plats lämpar sig för vindkraft. Det är klokt att ge kommunerna den friheten men i kombination med att kommunerna föreslås kunna ge olika sökande olika besked bidrar det till rättsosäkerheten.

Propositionens förslag kommer att hindra vindkraftsutbyggnaden

Liberalerna ser en stor risk för att förslagen i regeringens proposition, om de genomförs, kommer att göra det mycket svårt att bygga vindkraft i Sverige. Kommunerna förutsätts fatta sina beslut på tunna underlag och de beslut som fattas skulle heller inte gå att ändra i efterhand. Det är svårt att se i vilket läge en kommun skulle lämna ett positivt besked. Det är troligt att många kommuner, av ren försiktighet, inte kommer att vilja binda sig vid beslut de senare inte kan ändra, särskilt om de måste fattas utifrån vag information och innan medborgarna haft chansen att reagera och diskutera frågan. Beslut som i dagens process skulle ha tillstyrkts av kommunfullmäktige skulle med de förändringar som föreslås i stället få negativa besked. Det vore olyckligt då vindkraften är viktig för att expansionen av kraftsystemet, och därmed klimatomställningen, ska kunna genomföras.

I propositionen förs ett resonemang om varför en ansökan om lokaliseringsbesked inte borde innehålla vare sig fotomontage eller bullerberäkningar. Regeringen menar att

dessa underlag behövs först senare, under miljöprövningen och att krav på att lämna dem skulle riskera att leda till diskussioner om huruvida underlagen vore tillräckliga. Det senare skulle enkelt kunna lösas genom att det togs fram en handledning för de sökande som kommunerna förhöll sig till.

I sitt resonemang om varför de här underlagen inte skulle behövas inför kommunens beslut om lokaliseringsbesked bortser regeringen ifrån att det är just visuella effekter och bullereffekter som är det avgörande i de diskussioner om vindkraftsetableringar som förs runt om i landet. Att kraftverken syns och hörs är avgörande inte bara för miljötillståndet utan även för kommunens beslut om markanvändning och därmed för lokaliseringsbeskedet.

Genom att propositionens förslag skulle begränsa människors möjlighet till inflytande skulle de lagändringar som föreslås leda till en situation där kommuner får mycket svårt att lämna positiva lokaliseringsbesked, dessutom utan att behöva ge några egentliga skäl för det och vidare utan att den sökande skulle ha någon möjlighet att överklaga ett negativt besked.

Propositionen bör avslås

Om propositionens förslag genomförs kommer det att bli mycket svårt att uppföra vindkraft i Sverige. Det finns inga genvägar: vindkraftsetableringar kommer att behöva lokalt stöd. Liberalerna anser att propositionen ska avslås med undantag av den redaktionella ändring som föreslås i miljöbalkens 17 kap. 3 §.

Jakob Olofsgård (L)

Mats Persson (L)

Lina Nordquist (L)

Gulan Avcı (L)

Christer Nylander (L)

Allan Widman (L)

Arman Teimouri (L)